
Redactioneel

Dit nummer van Over.Werk begint, in de katern **Monitoring van de arbeidsmarkt**, met een renoefening rond de werkzaamheidsdoelstelling die in het Vlaamse regeerakkoord is opgenomen. Gert Theunissen en Sarah Vansteenkiste onderzoeken wat er rekenkundig nodig om in 2030 een werkzaamheidsgraad van 80 procent te realiseren. Aan de hand van subdoelen naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau en geboorteland schetsen ze mogelijke pistes richting de nieuwe hoofddoelstelling. In de tweede bijdrage brengen Pieter-Jan De Graeve en Sarah Vansteenkiste in kaart hoe de arbeidsmarktpositie van kortgeschoolden anno 2018 regionaal varieert binnen Europa. De institutionele context van een regio is een belangrijke factor in hoe precair de arbeidsmarktpositie is van iemand met hoogstens een diploma tweede graad secundair onderwijs. Uit de clusteranalyses komt naar voor welke regio's de voorbije vijf jaar een positieve evolutie hebben meegemaakt en welke regio's achterop hinken.

In de katern **Gepubliceerd** komen veertien recent afgeronde arbeidsmarktonderzoeken rond vijf thema's aan bod. De eerste twee bijdragen kaderen binnen *Vraag en aanbod van arbeid*. Jaarlijks publiceert VDAB een schoolverlatersrapport. Daarin volgt de arbeidsbemiddelaar pas afgestudeerde Vlaamse studenten in hun zoektocht naar hun eerste job. Lenny Stevens bespreekt de situatie van werkzoekende schoolverlaters en gaat na hoe de verschillende studierichtingen aansluiting vinden met de arbeidsmarkt. Globaal gezien blijft het behalen van een diploma het belangrijkste toegangsticket tot de arbeidsmarkt. Als dit daarenboven gecombineerd wordt met relevante werkervaring, bijvoorbeeld via het systeem van dual leren of via stages tijdens de specialisatiejaren, dan kan de schoolverlater vlot aan de slag. Nieuw in het rapport is de aparte focus op ZORG- en

STEM-opleidingen. Tim Goesaert, Ludo Struyven en Tine Vandekerckhove rapporteren vervolgens over hun recente onderzoek rond vier thema's: flows van jobs, jobcreatie, nichemarkten en economische groepen, en loopbaantransities. Met behulp van dynamische data worden nieuwe invalshoeken verkend en input gegeven voor het Vlaamse arbeidsmarktbeleid.

De drie volgende studies gaan over *Arbeidsorganisatie en flexibiliteit*. Philippe Delhez, Maud Nautet en Céline Piton geven een overzicht van de tendensen en voorwaarden van de ontwikkeling van zelfstandige arbeid. Daarbij wordt gekeken naar de positie van zelfstandigen in België, gekaderd in een Europees perspectief. De mate van sociale bescherming en de inkomens van zelfstandigen komen aan bod, alsook de beperkingen en uitdagingen die aan het statuut verbonden zijn. Susanne Burri, Susanne Heeger-Herter en Silvia Rossetti beschrijven de situatie van oproepkrachten in Nederland, de grootste groep bij werknemers met een flexibele arbeidsrelatie. In hun landenrapport, dat kadert in een internationaal rechtsvergelijkend project van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), wordt de eerder onzekere rechtspositie van oproepkrachten uitgebreid besproken. Hoe jobs georganiseerd en ingevuld worden, is de focus van een artikel van Anja Van den Broeck, Daniela Andrei en Sharon Parker. Zij zoeken een antwoord op de vraag waarom er nog steeds onwerkbaar jobs van lage kwaliteit gemaakt worden. Daarvoor overlopen ze de belangrijkste wetenschappelijke modellen over job design en de voornaamste factoren die de kwaliteit van werk bepalen. Ze wijzen onder meer op het belang van managers, leidinggevenden en hr-medewerkers in de creatie van kwaliteitsvolle jobs.

Competenties staan centraal in de derde rubriek. De Vlaamse overheid wil een transitie naar levenslang leren, zodat werknemers nieuwe arbeidsmarktgerelateerde competenties verwerven en zo meer wendbaar worden. Door de digitale ontwikkeling zijn er naast klassikaal leren heel wat nieuwe leer vormen ontstaan, zoals e-leren. Ella Desmedt, An De Coen en Kathy Goffin gaan na hoe het gesteld is met deze nieuwe vorm van leren, hoe die vorm krijgt en hoe de ontwikkeling nog verder gestimuleerd kan worden. Want hoewel e-leren in volle ontwikkeling is in Vlaanderen, blijft het aanbod eerder beperkt en versnipperd. Naast een hogere participatiegraad aan opleidingen, ambieert de Vlaamse Regering ook meer ondernemerschap. Maar hoe efficiënt en effectief is het ondernemerschapsonderwijs? Deni Mazrekaj, Kristof De Witte en Fritz Schiltz onderzochten daarom de arbeidsmarkteffecten van het volgen van een SYNTRA-, VDAB- of CVO-opleiding. Om het rendement van dergelijke opleidingen in te schatten, berekenen de onderzoekers de impact op de kans om zelfstandig ondernemer te worden, maar ook het potentieel effect op het bruto-inkomen van cursisten. Peter De Cuyper en Saena Chakkar bespreken de waarde van diploma-erkenning op de arbeidsmarkt, zowel voor werkgevers als voor aanvragers. De erkenning van een buitenlands diploma wordt vaak gezien als oplossing voor de grote tewerkstellingskloof tussen de 'autochtone' bevolking en personen van buitenlandse herkomst. Een van de besluiten van de studie is dat een gebrek aan informatie over en kennis van de procedure van diploma-erkenning de waardering deels in de weg staat.

Vier studies onderzoeken verschillende facetten van het beleid rond *Activering*. België behoort, samen met de Scandinavische landen, tot de absolute top wat betreft overheidsbestedingen aan activeringsbeleid. Ook de nieuwe Vlaamse Regering blijft inzetten op activerende maatregelen. Empirisch onderzoek naar arbeidsmarktuitskomsten is dan ook erg belangrijk. In een eerste bijdrage bestuderen Jonas Wood, Karel Neels en Sunčica Vujić de effectiviteit van verschillende VDAB-interventies. Een andere grote investering vanwege de overheid zijn de dienstencheques. Lieve De Lathouwer beschrijft het dienstenchequestelsel en gaat na in welke mate dit systeem haar drie doelstellingen bereikt en dus beleidseffectief is. De omvangrijke

terugverdieneffecten worden besproken, net zoals de motivering waarom er geïjverd kan worden voor een voorzichtige stijging van de prijs die de consument betaalt voor de cheques. Ook is er aandacht voor de nood aan nieuwe instroom in het stelsel om krapte in de sector tegen te gaan. De volgende bijdrage gaat over de strijd tegen armoede en welke rol maatwerk daarin kan spelen. Kansengroepen zoals kortgeschoolden en personen met een arbeidshandicap krijgen nog steeds moeilijk toegang tot de reguliere arbeidsmarkt, wat resulteert in een hoger armoederisico. Een aantal personen kan wel terecht in de sociale economie, zoals sociale en beschutte werkplaatsen. Bea Cantillon, Sarah Marchal en Jill Coene onderzoeken de kosten en terugverdieneffecten van een job in de sociale economie voor de overheid en analyseren of dergelijke jobs wel degelijk beschermen tegen armoede. Tot slot is er ook nog aandacht voor een belangrijke uitdaging voor het activeringsbeleid, namelijk het afstemmen van het dienstverleningsaanbod op de diverse noden van werkzoekenden. Sam Desiere en Ludo Struyven berekenen de afstand van een werkzoekende tot de arbeidsmarkt, gaan na welke maatregelen er bestaan op Vlaams niveau en welke werkzoekenden onvoldoende bereikt worden. Afsluiten doen ze met drie concrete beleidsaanbevelingen, zodat de doelgroepen in de toekomst beter bereikt kunnen worden.

De laatste twee studies groepen we onder *Arbeidsmarktbeleid*. Kathy Goffin, Ella Desmedt en Daphné Valsamis evalueren het Focus op Talentbeleid en meer bepaald de mobiliserende strategie, de derde pijler van dit beleid. Het Focus op Talentbeleid werd geïntroduceerd in 2015 door de vorige Vlaamse Regering, als opvolger van het loopbaan- en diversiteitsbeleid. Het doel is om te komen tot de maximale inzet van alle talenten, met bijzondere aandacht voor kansengroepen met een lagere werkzaamheidsgraad, zoals ouderen en kortgeschoolden. Vervolgens bespreekt Sandra Hellings het recente SERV-akkoord 'Iedereen Aan Boord'. Daarin bundelen de Vlaamse sociale partners hun voorstellen om iedereen aan het werk te krijgen en ook duurzaam aan het werk te houden.

Een katern **Open debat** sluit dit nummer af. Bruno Tindemans en Vickie Dekocker brengen een bijdrage over de veranderende arbeidsmarkt als

gevolg van digitalisering en robotisering en de nood aan een beleidsoverschrijdend arbeidsmarktbeleid. Dit doen ze op basis van hun pas verschenen boek 'Naar een nieuw sociaal contract voor de 21ste eeuw: tien ideeën voor de toekomst'. Ze ijveren voor een breuk in hoe we naar de arbeidsmarkt kijken, namelijk de zeer lineaire opeenvolging van leren, werken en pensioen. In de plaats moet een transversale aanpak komen, waarbij diverse domeinen betrokken worden, zoals een constante afwisseling tussen leren en werken. Sonja Teughels en Jonas De Raeve gaan hier verder op in. Ze belichten de stappen die nodig zijn om

levenslang leren nog meer op de kaart te zetten. Ze doen dit aan de hand van vijf paradoxen rond het thema en formuleren vijf aanbevelingen om van levenslang leren een succesverhaal te maken voor iedere belanghebbende. Peter van der Hallen sluit deze jaargang van Over.Werk af met enkele kanttekeningen bij het boek van Tindemans en Dekocker. Centraal staat zijn pleidooi voor de sectoren als draaischijf en gangmaker voor een universeel recht op leren.

Veel leesplezier!
Het redactieteam